

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до організації самостійної роботи студентів заочної форми навчання
освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст, за спеціальністю
7.050107 (7.03050401) «Економіка підприємства»

**Харків
ХНАМГ
2011**

Фінансовий менеджмент: методичні вказівки до організації самостійної роботи студентів заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст, спеціальності 7.050107 (7.03050401) «Економіка підприємства» / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; Г. І. Базецька. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 51 с.

Укладач: Г. І. Базецька

Рецензент: д.е.н., проф. А. Є. Ачкасов

Рекомендовано кафедрою економіки підприємства міського господарства факультету післядипломної освіти і заочного навчання,
протокол № 1 від 27 серпня 2009 р.

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ	4
1. Мета та завдання вивчення курсу	5
2. Міждисциплінарний зв'язок	5
2.1. Зміст дисципліни	6
Запитання для самоконтролю з курсу «Фінансовий менеджмент»	10
Тести	13
Типові завдання	21
Використані джерела	39
Додатки	41

ВСТУП

Складний етап трансформації економіки України породив потребу у вивченні фінансового менеджменту – науки управління фінансами підприємства, що спрямована на досягнення його стратегічних та тактичних цілей.

Зазначені цілі індивідуальні для кожного суб'єкта господарської діяльності: у складних умовах податкового клімату та високої інфляції підприємства мають різні інтереси в питаннях регулювання обсягу та динаміки прибутку, що забезпечує ефективну реалізацію політики стратегічного розвитку підприємства. Але ці та чисельні інші аспекти діяльності підприємства (примноження майна акціонерів, дивідендна політика, фінансове планування та ін.) піддаються управлінню за допомогою універсальних методів, що були розроблені ринковою цивілізацією та об'єднані в науці фінансового менеджменту.

Практичні завдання дозволяють закріпити, поглибити й узагальнити знання, одержані студентами про методи для досягнення тих цілей, які конкретне підприємство ставить перед собою.

У процесі їх виконання студенти вирішують наступні завдання:

- диференціюють витрати підприємства;
- визначають силу дії операційного і фінансового важеля;
- розраховують валову маржу;
- визначають запас фінансової міцності;
- опановують поняттям порогу рентабельності;
- визначають поріг рентабельності різними способами;
- проводять аналіз чутливості прибутку підприємства до змін основних елементів операційного важеля;
- формують фінансові прогнозні результати діяльності підприємства на перспективу;
- проводять оптимізацію структури капіталу підприємства та його активів;

- розглядають процес залучення прямих інвестицій та етапи формування інвестиційного портфеля;
- визначають можливі методи реструктуризації заборгованості підприємства, що знаходиться у кризовому стані;
- і т.д.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСУ

Основною **метою** вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент» є формування системи знань з управління фінансами підприємств, операційною та інвестиційною діяльністю, визначення стратегії і тактики фінансового забезпечення суб'єктів господарювання.

Завдання дисципліни: вивчення сутності й методологічних основ фінансового менеджменту, управління фінансовими ризиками та вживання інструментів антикризового управління грошовими потоками, прибутком, інвестиціями, активами; оволодіння методикою визначення вартості капіталу та оволодіння способами оптимізації його структури.

Предмет дисципліни: управління грошовими потоками, прибутком, інвестиціями, капіталом підприємств.

2. МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ЗВ'ЯЗОК

Даний курс спирається на блок економічних дисциплін, але вимагає базових і спеціальних знань в області фінансів, страхування, фінансів підприємств, банківської діяльності, бухгалтерського обліку, інвестиційної діяльності.

2.1. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Основи управління фінансами підприємства

Тема 1. Теоретичні й організаційні основи фінансового менеджменту

Сутність, мета і завдання фінансового менеджменту. Принципи ефективного управління фінансовою діяльністю. Основні завдання фінансового менеджменту, що спрямовані на реалізацію його головної цілі. Фінансовий менеджмент як система управління. Фінансовий менеджмент як орган управління. Функції та механізм фінансового менеджменту.

Література: 6; 8; 3; 14; 15.

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту

Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту: бухгалтерський баланс як база для схвалення рішень з управління активами й пасивами підприємства. Системи й методи фінансового аналізу: оцінка структури балансу та схвалення рішень щодо її поліпшення. Платоспроможність: сутність і традиційні методи оцінки. Уточнення методів оцінки платоспроможності. Визначення та взаємозв'язок реального й необхідного рівня коефіцієнтів загальної ліквідності. Метод обліку чинника ліквідності. Еталонний коефіцієнт загальної ліквідності.

Література: 5; 2; 4; 8; 12.

Модуль 2. Принципи формування грошових потоків на підприємстві та управління ними

Тема 3. Управління грошовими потоками на підприємстві

Економічна сутність і класифікація грошових потоків підприємства. Класифікація грошових потоків за масштабами обслуговування господарського процесу. Класифікація грошових потоків за видами господарської діяльності. Класифікація грошових потоків за напрямками руху грошових коштів. Класифікація грошових

потоків за варіативністю напрямків руху грошових коштів. Класифікація грошових потоків за методом обчислення обсягу грошового потоку. Класифікація грошових потоків за характером грошового потоку у відношенні до підприємства. Класифікація грошових потоків за рівнем достатності обсягу грошового потоку. Інші класифікації грошових потоків підприємства. Сутність й завдання управління грошовими потоками. Політика управління грошовими потоками підприємства. Напрямки й методи оптимізації грошових потоків підприємства.

Література: 2; 4; 8; 12.

Тема 4. *Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках*

Методика визначення вартості грошей у часі. Методи дисконтування. Складання фінансового плану підприємства на основі розрахунків вартості грошей у часі. Принципи здійснення інвестиційної діяльності підприємства на основі методики визначення вартості грошей у часі.

Література: 8; 12; 16.

Тема 5. *Управління прибутком*

Склад і процес формування прибутку. Аналіз чинника прибутку від реалізації продукції та рентабельність організації. Сукупний вплив цін та натурального обсягу продажу на прибуток. Залежність темпів зміни прибутку від темпів зміни виручки. Критична виручка. Формування чистого прибутку на підприємстві. Методи планування прибутку підприємства. Методи максимізації прибутку підприємства.

Література: 3; 9; 11; 12.

Модуль 3. Управління фінансовими ресурсами підприємства та джерелами їх фінансування

Тема 6. Управління активами

Економічна сутність і класифікація активів підприємства. Сутність і завдання управління операційними активами. Принципи формування операційних активів. Склад оборотних активів підприємства й особливості фінансового управління ними. Управління запасами. Управління поточною дебіторською заборгованістю. Управління грошовими активами. Управління фінансуванням обігових активів. Склад позаобігових операційних активів підприємства та особливості фінансового управління ними. Управління оновленням позаобігових операційних активів. Управління фінансуванням позаобігових активів.

Література: 5; 3; 4; 1; 7.

Тема 7. Вартість та оптимізація структури капіталу

Сутність капіталу підприємства й принципи його формування. Особливості формування власного капіталу підприємства. Аналіз власного капіталу підприємства. Управління власним капіталом. Особливості формування позикового капіталу підприємства. Аналіз позикового капіталу підприємства. Управління позиковим капіталом. Дисконтування капіталу і доходу. Методи оптимізації структури капіталу підприємства.

Література: 3; 4; 13; 7; 15.

Тема 8. Управління інвестиціями

Економічна сутність і класифікація інвестицій підприємства. Сутність і завдання управління інвестиціями. Принципи формування інвестиційної політики підприємства. Форми реальних інвестицій та особливості фінансового управління ними. Види інвестиційних проектів та вимоги до їх розробки. Оцінка ефективності реальних інвестиційних проектів. Формування програми реальних інвестицій.

Форми фінансових інвестицій та особливості управління ними. Оцінка вартості фінансових інструментів інвестування. Формування портфелю фінансових інвестицій.

Література: 3; 4; 13; 7; 15.

Тема 9. Управління фінансовими ризиками

Економічна сутність і класифікація фінансових ризиків підприємства. Сутність, завдання та принципи управління фінансовими ризиками. Методичний інструментарій обліку фактору ризику в фінансових операціях. Метод обліку показника інфляції і показника ризику. Сутність операційного леверіджу як інструменту для управління. Конкретні завдання та результати використання операційного леверіджу. Сутність та межі вживання фінансового леверіджу. Методи обґрунтування управлінських рішень в умовах ризику й невизначеності. Механізми нейтралізації фінансових ризиків.

Література: 3; 4; 13; 7; 15.

Модуль 4. Фінансова звітність підприємства як основа фінансового планування та прогнозування

Тема 10. Аналіз фінансових звітів

Форми фінансової звітності підприємства. Принципи складання фінансової звітності підприємства. Аналіз балансу підприємства. Склад активів і пасивів балансу. Оптимізація структури активів підприємства. Аналіз звіту фінансових результатів. Методи аналізу звіту про рух грошових коштів підприємства. Принципи аналізу руху власного капіталу підприємства. Розрахунок показників, що характеризують ефективність функціонування підприємства за даними фінансових звітів.

Література: 2; 6; 8; 16.

Тема 11. Внутрішньofірмове фінансове прогнозування та планування

Сутність і методи прогнозування тенденцій розвитку ринку, на якому функціонує підприємство. Ціль фінансового прогнозування. Прогнозування тенденцій розвитку діяльності підприємства із застосуванням ПЕВМ. Зміст, завдання та методи фінансового планування на підприємствах. Нормативний метод планування. Метод коефіцієнтів. Балансовий метод. Побудова моделей, що дозволяють структурувати й ідентифікувати взаємозв'язок між показниками, що характеризують фінансову діяльність підприємства: описові, предикативні та нормативні моделі. Фінансовий план і порядок його складання. Місце бізнес-планування в системі фінансового планування діяльності підприємства. Складові частини бізнес-плану. Значення і зміст оперативного фінансового плану.

Література: 3; 8; 12; 15; 16.

Тема 12. Антикризове фінансове управління на підприємстві

Сутність і класифікація фінансових криз підприємства. Сутність і завдання антикризового фінансового управління. Зміст процесу антикризового фінансового управління. Діагностика фінансової кризи підприємства. Сутність банкрутства. Системи діагностики банкрутства. Механізм фінансової стабілізації підприємства при загрозі банкрутства.

Література: 5; 3; 4; 1; 7.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ З КУРСУ «ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

1. Сутність, мета і завдання фінансового менеджменту.
2. Принципи ефективного управління фінансовою діяльністю.
3. Основні завдання фінансового менеджменту, направлені на реалізацію його головної цілі.
4. Фінансовий менеджмент як система управління.
5. Фінансовий менеджмент як орган управління.
6. Функції і механізм фінансового менеджменту.
7. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту: бухгалтерський баланс як база для ухвалення рішень з управління активами і пасивами підприємства.
8. Системи й методи фінансового аналізу: оцінка структури балансу і ухвалення рішень щодо її поліпшення.
9. Платоспроможність: сутність і традиційні методи оцінки.
10. Визначення і взаємозв'язок реального і необхідного рівня коефіцієнтів загальної ліквідності.
11. Метод обліку чинника ліквідності.
12. Еталонний коефіцієнт загальної ліквідності.
13. Економічна сутність і класифікація грошових потоків підприємства.
14. Сутність та завдання управління грошовими потоками.
15. Політика управління грошовими потоками підприємства.
16. Напрямки й методи оптимізації грошових потоків підприємства.
17. Методика визначення вартості грошей у часі.
18. Склад і формування прибутку.
19. Аналіз чинника прибутку від реалізації продукції і рентабельність організації.
20. Сукупний вплив цін і натурального об'єму продажів на прибуток від продажів.
21. Залежність темпів зміни прибутку від темпів зміни виручки.

- 22.Критична виручка.
- 23.Формування чистого прибутку на підприємстві.
- 24.Методи планування прибутку підприємства.
- 25.Методи максимізації прибутку підприємства.
- 26.Економічна сутність і класифікація активів підприємства.
- 27.Сутність і завдання управління операційними активами.
- 28.Принципи формування операційних активів.
- 29.Склад оборотних активів підприємства та особливості фінансового управління ними.
- 30.Управління запасами.
- 31.Управління поточною дебіторською заборгованістю.
- 32.Управління грошовими активами.
- 33.Управління фінансуванням обігових активів.
- 34.Склад позаобігових операційних активів підприємства та особливості фінансового управління ними.
- 35.Управління оновленням позаобігових операційних активів.
- 36.Управління фінансуванням позаобігових активів.
- 37.Сутність капіталу підприємства і принципи його формування.
- 38.Особливості формування власного капіталу підприємства.
- 39.Аналіз власного капіталу підприємства.
- 40.Управління власним капіталом.
- 41.Особливості формування позикового капіталу підприємства.
- 42.Аналіз позикового капіталу підприємства.
- 43.Управління позиковим капіталом.
- 44.Дисконтування капіталу і доходу.
- 45.Методи оптимізації структури капіталу підприємства.
- 46.Економічна сутність і класифікація інвестицій підприємства.
- 47.Сутність і завдання управління інвестиціями.

48. Принципи формування інвестиційної політики підприємства.
49. Форми реальних інвестицій та особливості фінансового управління ними.
50. Оцінка ефективності реальних інвестиційних проектів.
51. Економічна сутність і класифікація фінансових ризиків підприємства.
52. Сутність операційного леверіджу як інструменту для управління.
53. Методи обґрунтування управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності. Механізми нейтралізації фінансових ризиків.
54. Форми фінансової звітності підприємства.
55. Сутність і методи прогнозування тенденцій розвитку ринку, на якому функціонує підприємство.
56. Місце бізнес-планування в системі фінансового планування діяльності підприємства.
57. Складові частини бізнес-плану.
58. Значення і зміст оперативного фінансового плану.
59. Бюджетування на підприємстві.
60. Сутність і завдання антикризового фінансового управління.
61. Зміст процесу антикризового фінансового управління.
62. Діагностика фінансової кризи підприємства.
63. Сутність банкрутства.
64. Системи діагностики банкрутства.
65. Механізм фінансової стабілізації підприємства при загрозі банкрутства.

ТЕСТИ

1. До основних принципів фінансового менеджменту не відноситься:
 - а) високий динамізм управління;
 - б) оптимізація грошового обороту;
 - в) орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства.
2. Одним з основних завдань фінансового менеджменту є:
 - а) інтегрованість із загальною системою управління підприємства;
 - б) варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень;
 - в) забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку.
3. Закінчіть визначення: «До основних груп функцій фінансового менеджменту відносяться ...».
4. Постійний моніторинг фінансового стану підприємства з метою своєчасної діагностики симптомів фінансової кризи відноситься до функції:
 - а) антикризового фінансового управління;
 - б) управління капіталом;
 - в) управління фінансовими ризиками.
5. До фінансових важелів відносяться:
 - а) методи диверсифікації;
 - б) синергізм;
 - в) депозитні інструменти.
6. Система зовнішньої підтримки фінансової діяльності підприємства включає:
 - а) державне нормативно-правове регулювання фінансової діяльності підприємства;
 - б) кредитування підприємства;
 - в) ринковий механізм регулювання фінансової діяльності підприємства.

7. До показників макроекономічного розвитку відноситься:
- а) ставка оподаткування прибутку по основній діяльності;
 - б) офіційний курс валют, якими оперують підприємства у процесі зовнішньоекономічної діяльності;
 - в) жоден з указаних.
8. До показників галузевого розвитку відноситься:
- а) сума власного капіталу підприємства;
 - б) індекс інфляції;
 - в) правильні відповіді а) і б).
9. До показників, що характеризують кон'юнктуру окремих сегментів кредитного ринку, не відноситься:
- а) кредитна ставка окремих комерційних банків, диференційована по термінах надання кредитів;
 - б) лізингова ставка по видах активів, що надаються (беруться) в лізинг;
 - в) котиrowані ціни пропозицій і попиту основних видів фондових інструментів.
10. У складі активу балансу відображаються показники розділу:
- а) забезпечення майбутніх витрат і платежів;
 - б) доходи майбутніх періодів;
 - в) витрати майбутніх періодів.
11. Розділ «Власний капітал» відображений в:
- а) активі балансу;
 - б) пасиві балансу;
 - в) відображений як в активі, так і в пасиві балансу.
12. Закінчіть твердження: «Фінансовий аналіз – це ...».

13. Горизонтальний фінансовий аналіз базується на:
- а) вивченні динаміки окремих фінансових показників у часі;
 - б) розрахунку співвідношення різних абсолютних показників фінансової діяльності підприємства;
 - в) структурному викладі окремих показників фінансової звітності.
14. Структурний аналіз капіталу виконується у процесі:
- а) горизонтального фінансового аналізу;
 - б) вертикального фінансового аналізу;
 - в) порівняльного фінансового аналізу.
15. До коефіцієнтів оцінки фінансової стійкості підприємства відноситься:
- а) коефіцієнт автономії;
 - б) коефіцієнт абсолютної платоспроможності;
 - в) період оборотності активів.
16. Коефіцієнт фінансування (ВК – власний капітал, ЗК – запозичений капітал):
- а) $KФ = ВК \times ЗК$;
 - б) $KФ = ВК / ЗК$;
 - в) $KФ = ЗК / ВК$.
17. В якій мірі заборгованість за поточними фінансовими зобов'язаннями може бути задоволена за рахунок оборотних активів підприємства, показує коефіцієнт:
- а) абсолютної платоспроможності;
 - б) проміжної платоспроможності;
 - в) поточної платоспроможності.
18. Назвіть формулу коефіцієнта оборотності всіх активів, що використовуються:
- а) $KOa = OP/\bar{A}$;
 - б) $KOoa = OP/\overline{OA}$;
 - в) $KOa = \bar{A}/OP$.

19. Період обороту всього капіталу підприємства (в днях), що використовується, розраховується за формулою:
- а) $ПО_k = \bar{K} / ОР_0$;
 - б) $ПО_k = Д / К_{ок}$;
 - в) правильні відповіді а) і б).
20. Коефіцієнт економічної рентабельності розраховується за формулою:
- а) $Р_а = ЧП_0 / А$;
 - б) $Р_а = ЧП_0 / В$;
 - в) $Р_а = ЧП_0 \times В$.
21. У систему інтегрального фінансового аналізу входить:
- а) система SWOT-аналізу фінансової діяльності;
 - б) порівняльний аналіз фінансових показників даного підприємства і підприємств-конкурентів;
 - в) структурний аналіз фінансових потоків.
22. За видами витрат бюджет підприємства підрозділяється на:
- а) поточний і капітальний;
 - б) функціональний і комплексний;
 - в) стабільний і гнучкий.
23. За методами розробки бюджет підприємства підрозділяється на:
- а) поточний і капітальний;
 - б) функціональний і комплексний;
 - в) стабільний і гнучкий.
24. За широтою номенклатури витрат бюджет підприємства підрозділяється на:
- а) поточний і капітальний;
 - б) функціональний і комплексний;
 - в) стабільний і гнучкий.

25. Закінчіть твердження: «Бюджет є ...».
26. У платіжний календар не входить розділ:
- а) графік витрачання грошових коштів;
 - б) графік податкових виплат;
 - в) графік надходження грошових коштів.
27. До основних функцій фінансового контролінгу відноситься:
- а) формування системи пріоритетів контрольованих показників;
 - б) формування системи алгоритмів дій з усунення відхилень;
 - в) вимірювання ступеня відхилення фактичних результатів фінансової діяльності від передбачених.
28. Розташуйте етапи фінансового контролінга в належному порядку:
- а) побудова системи моніторингу показників, що включаються у фінансовий контролінг;
 - б) формування системи пріоритетів показників, що контролюються;
 - в) формування системи алгоритмів дій по усуненню відхилень;
 - г) визначення об'єкта контролінга;
 - д) визначення видів та сфери контролінга;
 - е) розробка системи кількісних стандартів контролю.
29. У побудову системи моніторингу найважливіших фінансових показників не входить:
- а) визначення структури й показників форм контрольних звітів виконавців;
 - б) реалізація поточних фінансових планів;
 - в) побудова системи інформативних звітних показників з кожного виду фінансового контролінгу.
30. Закінчіть твердження: «Концепція вартості грошей в часі полягає в тому, що ...».

31. Майбутня вартість грошей є:

- а) сума інвестованих зараз коштів, в яку вони перетворюються через певний момент часу з урахуванням певної ставки відсотка;
- б) норма майбутнього прибутку;
- в) сума доходу, що нараховується до основної суми грошового капіталу.

32. Визначення справжньої вартості грошей характеризує процес:

- а) дисконтування вартості;
- б) компаундінг;
- в) ануїтет.

33. Види процентної ставки з використання у процесі форм оцінки вартості грошей в часі класифікуються на:

- а) базову й договірну;
- б) ставку нарощування і дисконтну ставку;
- в) фіксовану й плаваючу.

34. Види процентної ставки із забезпечення нарахування певної річної суми відсотка класифікуються на:

- а) періодичну й ефективну;
- б) базову й договірну;
- в) ставку нарощування і дисконтну ставку.

35. Види процентної ставки за умов формування класифікуються на:

- а) періодичну й ефективну;
- б) фіксовану й плаваючу;
- в) базову й договірну.

36. При розрахунку суми простого відсотка у процесі нарощування вартості використовується формула:

- а) $I = P \times n \times i$;
- б) $I = P \times n^i$;
- в) $I = P \times n/i$.

37. При розрахунку суми простого відсотка в процесі дисконтування використовується формула:

а) $D = S - S \times n \times i$;

б) $D = S - S(1/(1 + n \times i))$;

в) $D = S/(1 + n \times i)$.

38. При розрахунку майбутньої вартості внеску в процесі його нарощування за складними відсотками використовується формула:

а) $S_c = P \times (1 + i)^n$;

б) $S_c = P/(1 + i)^n$;

в) $S_c = P \times n \times (1 + i)$.

39. При розрахунку справжньої вартості грошових коштів у процесі дисконтування за складними відсотками використовується формула:

а) $P_c = S \times (1 + i)^n$;

б) $P_c = S + (1 + i)^n$;

в) $P_c = S/(1 + i)^n$.

40. При розрахунку майбутньої вартості анuitету використовується формула:

а) $S_{Apre} = R \times ((1 + i)^n - 1)/i$;

б) $S_{Apre} = R \times ((1 + i)^n - 1)/i \times (1 + i)$;

в) $S_{Apre} = R \times (1 + i)^{-n}/i \times (1 - i)$.

41. Формула для визначення справжньої вартості анuitету має вигляд:

а) $P_{Apost} = R \times D_A$;

б) $P_{Apost} = R/D_A$;

в) $P_{Apost} = D_A/R$.

42. Закінчіть твердження: «Темп інфляції – це ...».

43. При прогнозуванні річного темпу інфляції використовується формула:

- а) $ТИ_r = 1 \times TI_r$;
- б) $ИИ_r = 1 + TI_r$;
- в) $ТИ_r = (1 + ТИ_m)^{12} - 1$.

44. Формула $D_n = D_p - \Pi_n$ використовується для:

- а) визначення необхідного рівня прибутковості фінансових операцій з урахуванням чинника інфляції;
- б) при визначенні загальної суми необхідного доходу за фінансовою операцією з урахуванням чинника інфляції;
- в) при визначенні необхідного розміру інфляційної премії.

45. Модель Фішера має вигляд:

- а) $I_p = (I - TI)/(1 + TI)$;
- б) $I_p = (1 + TI)/(I - TI)$;
- в) $I_p = (1 + TI) \times (I - TI)$.

46. За стабільністю рівня процентної ставки в рамках періоду нарахування, що використовується, виділяють процентні ставки:

- а) ефективну;
- б) фіксовану;
- в) базову.

47. Продовжить фразу: «Внутрішній фінансовий контроль – це ...».

48. До напрямів розробки планових бюджетів на підприємстві не відноситься:

- а) визначення об'єму й складу витрат, пов'язаних з діяльністю окремих структурних одиниць;
- б) забезпечення покриття цих витрат фінансовими ресурсами з різних джерел;
- в) формування системи прогнозування витрат.

49. Основою для розробки довгострокового фінансового плану по найважливіших напрямках фінансової діяльності підприємства є:
- а) прогнозована сума чистого грошового потоку підприємства;
 - б) прогнозована кон'юнктура фінансового ринку в розрізі основних його видів;
 - в) прогнозований обсяг реального інвестування підприємства.
50. У процесі розробки окремих показників поточних фінансових планів використовуються методи:
- а) техніко-економічних розрахунків;
 - б) балансовий метод;
 - в) правильні відповіді а) і б).

ТИПОВІ ЗАДАЧІ

Задача 1

Місцеві власті 30 тижнів на рік утримують на морському узбережжі будинок відпочинку, де зупиняються групи дітей у супроводі вихователів. Розмістити можна від 6 до 15 осіб з оплатою 100 ум. од. за одну людину в тиждень. Оплата однакова і для дорослих, і для дітей. Щотижневі витрати місцевих властей складають:

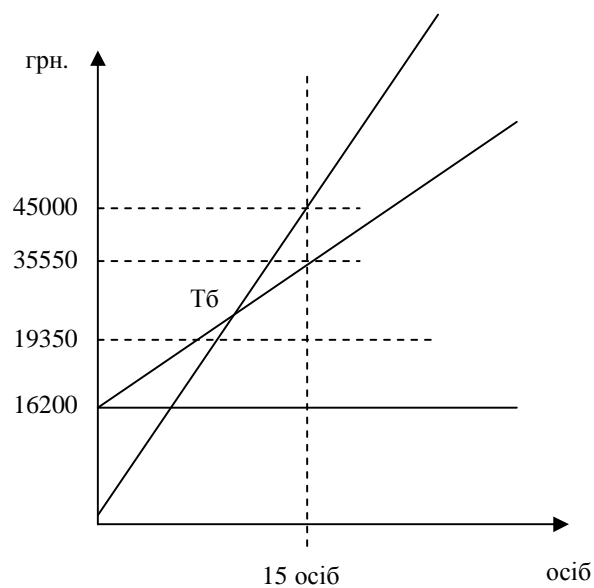
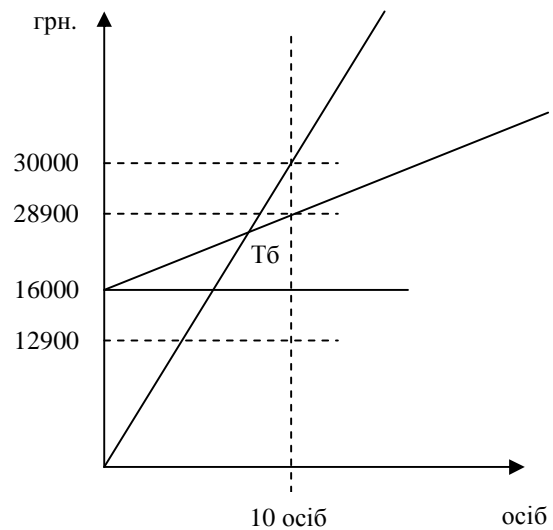
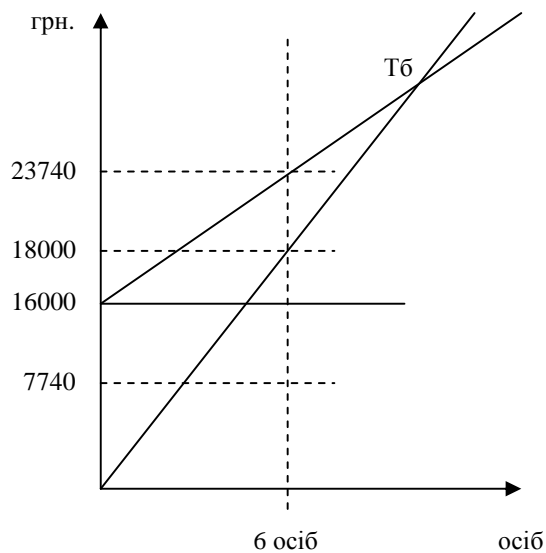
Харчування	25
Електроенергія для опалювання та приготування їжі	3
Побутові витрати	5
Використання мікроавтобуса	10

Оплата сезонному обслуговуючому персоналу складає 11000 ум. од. за 30 тижнів. Цього достатньо для персоналу, який обслуговує 6-10 гостей. Проте, якщо їх буде більше, то на весь період залучається додатковий персонал, загальні витрати на оплату праці якого складають 200 ум. од. Орендна плата становить 4000 ум. од. в рік. Витрати на утримання багаторічних насаджень біля будівлі

складають 1000 ум. од. Побудуйте графік беззбитковості й зробіть відповідні висновки.

Вирішення

Показники	6 осіб	10 осіб	15 осіб
Постійні витрати, ум. од.	$1100 + 4000 + 1000 = 16000$	$1100 + 4000 + 1000 = 16000$	$1100 + 4000 + 1000 + 200 = 16200$
Змінні витрати, ум. од.	$(25 + 3 + 5 + 10) \times 6 \times 30 = 7740$	$(25 + 3 + 5 + 10) \times 10 \times 30 = 12900$	$(25 + 3 + 5 + 10) \times 15 \times 30 = 19350$
Сумарні витрати, ум. од.	$16000 + 7740 = 23740$	$16000 + 12900 = 28900$	$16200 + 19350 = 35550$
Дохід, ум. од.	$6 \times 100 \times 30 = 18000$	$10 \times 100 \times 30 = 30000$	$15 \times 100 \times 30 = 45000$

Висновки: за умови утримання 6 осіб місцеві власті нестимуть збитки, оскільки точка беззбитковості досягається при кількості осіб більше 6, а сумарні витрати перевищують дохід від їх утримання на 5740 грн. При утриманні 10-15 осіб місцеві власті одержують дохід навіть за умови того, що при розміщенні в будинку більше 10 осіб виникає необхідність найму додаткового персоналу.

Задача 2

Роздрібний торговець взуттям готує прогноз продажів наступного року:

Кількість пар взуття, що належать продажу, шт.	24000
Середня ціна реалізації однієї пари, ум. од.	40
Середня собівартість однієї пари, ум. од.	25
Витрати на обслуговуючий персонал, ум. од.	90000
Загальні витрати на утримання офісу, ум. од.	150000

Розрахуйте точку беззбитковості й визначить область безпеки. Накресліть графік беззбитковості.

Вирішення

Поріг рентабельності у вартісному вираженні й точка беззбитковості в натуральному вираженні розраховується за наступними формулами:

1) поріг рентабельності у вартісному вираженні:

$$\text{Пр(грн.)} = \frac{S_{\text{пост}}}{K_{\text{вм}}} \times 100,$$

де $S_{\text{пост}}$ – витрати постійні;

$K_{\text{вм}}$ – коефіцієнт валової маржі.

Коефіцієнт валової маржі розраховується таким чином:

$$K_{\text{вм}} = \frac{BM \times 100}{B},$$

де BM – валова маржа;

B – виторг.

У свою чергу, валова маржа розраховується за формулами:

$$BM = B - S_{зм} \quad \text{або} \quad BM = П + S_{пост},$$

де $S_{зм}$ – витрати змінні;

$П$ – прибуток.

2) точка беззбитковості в натуральному вираженні:

$$Пр(шт.) = \frac{Пр(грн.)}{Цод},$$

де $Цод$ – ціна одиниці продукції.

Область безпеки розраховується за допомогою коефіцієнта «запас фінансової міцності», що визначається за формулою:

$$Зфп = B - Пр(грн.).$$

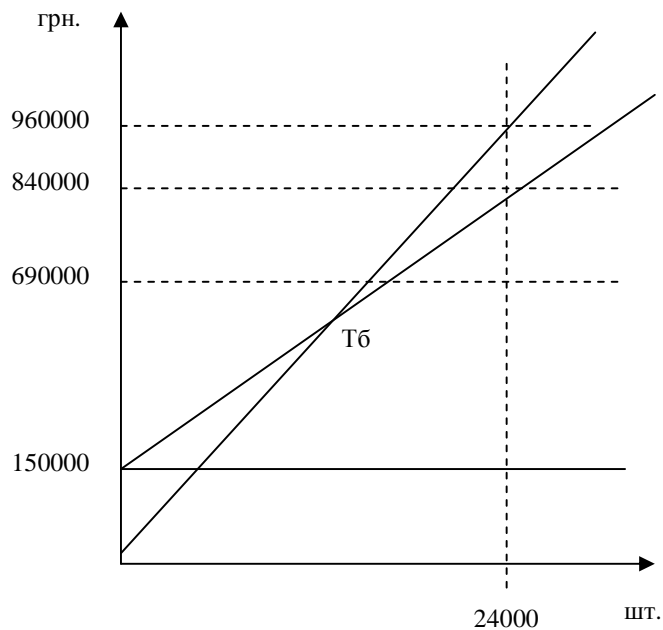
Даний коефіцієнт показує, на скільки гривень підприємство зможе знизити виторг від реалізації і при цьому не зазнавати збитків.

Розрахунок розглянутих коефіцієнтів наведений в таблиці:

Показники	Розрахункові значення
Поріг рентабельності (грн.)	$150000/28,1 \times 100 = 533807,8$
Точка беззбитковості (шт.)	$533807,8/(960000/24000) = 13345,2$
Валова маржа	$960000 - 690000 = 270000$
Коефіцієнт валової маржі	$270000 \times 100/960000 = 28,1$
Запас фінансової міцності	$960000 - 533807,8 = 426192,2$

Графік беззбитковості будується за наступними даними:

Обсяг реалізації, шт.	24000
Виторг від реалізації, ум. од.	960000
Витрати постійні, ум. од.	150000
Витрати змінні, ум. од.	$90000 + 25 \times 24000 = 690000$
Сумарні витрати, ум. од.	$150000 + 690000 = 840000$

Задача 3

Фірма реалізує вироби трьох видів. Її кошторис наступного року наведений нижче (тис. ум. од.).

Показники	Всього	Виріб 1	Виріб 2	Виріб 3
Обсяг реалізації	100	60	25	15
Основні матеріали	42	23	10	9
Заробітна плата основного виробничого персоналу	20	10	8	2
Змінні накладні витрати	10,5	4	5	1,5
Постійні накладні витрати	15	7,5	6	1,5
Сукупні витрати	87,5	44,5	29	14
Виторг від реалізації	175,5	115,5	-40	100

Передбачається зняти з виробництва виріб 2.

Підготуйте плановий кошторис й графіки беззбитковості до та після зняття з виробництва виробу 2.

Порівняйте графік беззбитковості до і після зняття з виробництва виробу 2. Зробіть висновки.

Вирішення

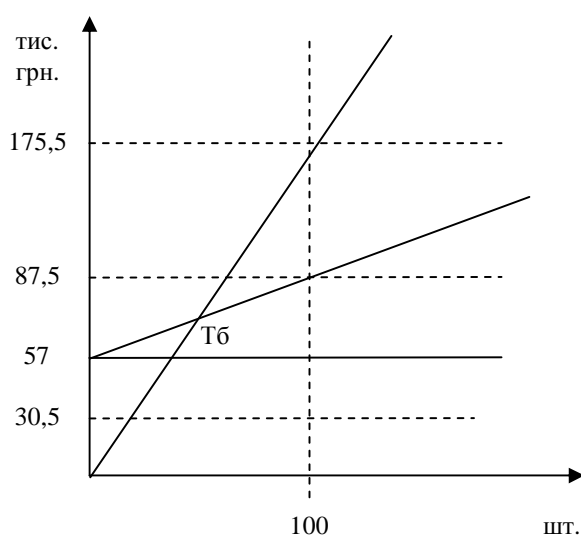
1. Плановий кошторис при знятті виробу 2 з виробництва.

Показники	Всього	Виріб 1	Виріб 3
Обсяг реалізації	75	60	15
Основні матеріали	32	23	9
Заробітна плата основного виробничого персоналу	12	10	2
Змінні накладні витрати	5,5	4	1,5
Постійні накладні витрати	9	7,5	1,5
Сукупні витрати	58,5	44,5	14
Прибуток (збиток)	215,5	115,5	100

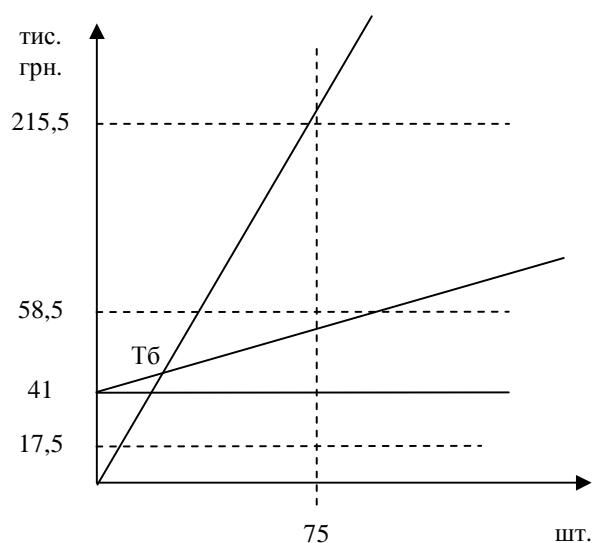
2. Графіки беззбитковості.

Для побудови графіків беззбитковості необхідні наступні дані:

Показники	До зняття виробу 2 з виробництва	Після зняття виробу 2 з виробництва
Обсяг випуску, шт.	100	75
Виторг від реалізації, тис. грн.	175,5	215,5
Витрати постійні, тис. грн.	$42 + 15 = 57$	$32 + 9 = 41$
Витрати змінні, тис. грн.	$20 + 10,5 = 30,5$	$12 + 5,5 = 17,5$
Сумарні витрати, тис. грн.	87,5	58,5

До зняття виробу 2 з виробництва

Після зняття виробу 2 з виробництва

Таким чином, виходить, що при знятті виробу 2 з виробництва підприємство підвищить ефективність, оскільки точка беззбитковості досягатиметься набагато швидше, а, крім того, зросте виторг від реалізації і знизяться витрати.

Задача 4

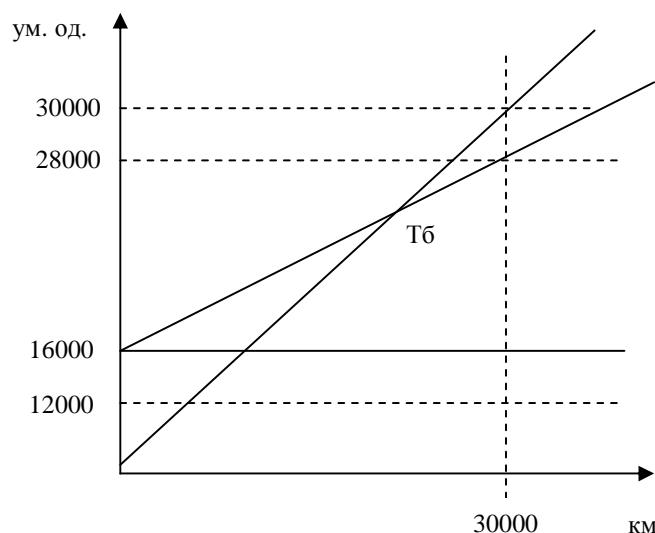
Індивідуальний підприємець надає транспортні послуги і має в своєму розпорядженні один автомобіль. Він підготував на наступний рік такий прогноз.

Корисний пробіг, км	30000
Дохід	30000
Сукупні витрати на заробітну плату	10000
Сукупні витрати у зв'язку з простоем	6000
Сукупні експлуатаційні витрати	12000

Доходи та експлуатаційні витрати знаходяться в прямій залежності від корисного пробігу.

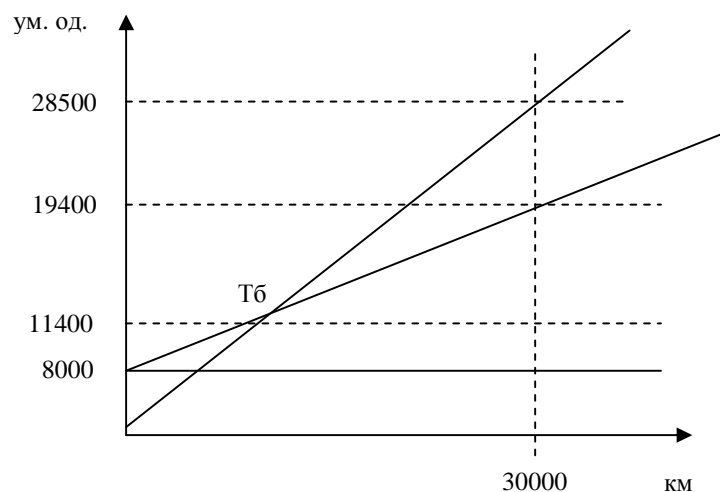
Визначить точку беззбитковості й зону безпеки в кілометрах для прогнозного періоду. Підготуйте таблицю, яка відображає прибуток або збиток при рівнях експлуатації 20000; 30000; 40000 км. Знайдіть точку беззбитковості в кілометрах, якщо за прогнозом корисний пробіг складає 28500 км, а витрати на заробітну плату будуть знижені до 8000.

Вирішення

	20000	30000	40000
Дохід	20000	30000	40000
Витрати на заробітну плату	10000	10000	10000
Витрати на простій	6000	6000	6000
Експлуатаційні витрати	8000	12000	16000
Прибуток (збиток)	-4000	2000	8000

Пробіг	28500 км
Дохід	28500 км
Витрати на заробітну плату	2000 ум. од.
Витрати на простій	6000 ум. од.
Експлуатаційні витрати	11400 ум. од.

Задача 5

Нижче наведена інформація, що характеризує господарсько-фінансову діяльність роздрібного магазину, який реалізує взуття.

Ціна реалізації однієї пари, ум. од.	40
Закупівельна ціна однієї пари, ум. од.	25
Сукупні постійні витрати за рік:	
зокрема заробітна плата, ум. од.	100000
реклама, ум. од.	40000
інші постійні витрати, ум. од.	100000

Визначить точку беззбитковості й зону безпеки. Розрахуйте чистий дохід (збитки) магазину при реалізації 20000 пар за рік.

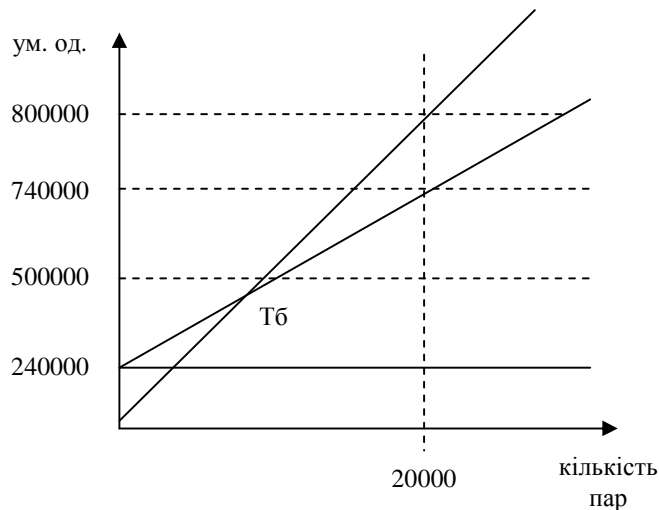
Якщо за реалізацію однієї пари взуття були введені комісійні в розмірі 2 ум. од., то скільки пар необхідно було би реалізовувати щорічно, щоб одержати чистий дохід у розмірі 10000 ум. од.?

Розрахуйте точку беззбитковості в натуральному вираженні, якщо на проведення рекламної кампанії буде витрачено 20000 ум. од., а ціна реалізації збільшиться на 12%.

Вирішення

1.

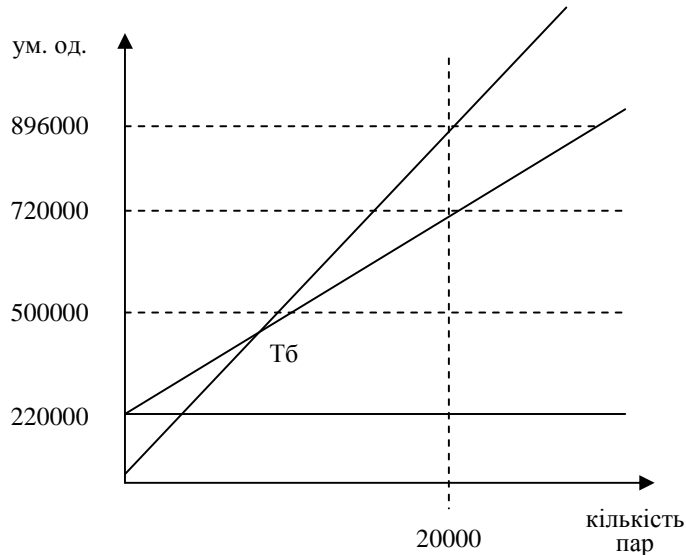
Дохід	$20000 \times 40 = 800000$ ум. од.
Витрати постійні	$100000 + 40000 + 100000 = 240000$ ум. од.
Витрати змінні	$2000 \times 25 = 500000$ ум. од.
Витрати сумарні	$240000 + 500000 = 740000$ ум. од.

2. Якщо за реалізацію 1 пари взуття були введені комісійні в розмірі 2 ум. од., то для отримання чистого доходу в розмірі 10000 ум. од. при постійних витратах 240000 ум. од. необхідно реалізувати 14706 пар взуття.

3.

Дохід	$20000 \times 44,8 = 896000$ ум. од.
Витрати постійні	$100000 + 20000 + 100000 = 220000$ ум. од.
Витрати змінні	$2000 \times 25 = 500000$ ум. од.
Витрати сумарні	$220000 + 500000 = 720000$ ум. од.

Задача 6

Визначення потреби підприємства в короткостроковому кредиті

Річний баланс виробничого підприємства «Нові горизонти» виглядає таким чином (тис. грн.):

АКТИВ		ПАСИВ	
Основні активи	3500	Власні засоби	2000
Запаси сировини	400	Резерви	1000
Незавершене виробництво	200	Довгострокова заборгованість	2000
Запаси готової продукції	600	Короткострокова банківська заборгованість	1000
Дебіторська заборгованість	1800	Кредиторська заборгованість	1200
Грошові кошти	200		
Короткострокові фінансові вкладення	200		
Інші поточні активи	300		
БАЛАНС	7200	БАЛАНС	7200

1. Розрахувати власні оборотні кошти.
2. Обчислити поточні фінансові потреби.
3. Визначити потенційний надлишок/дефіцит грошових коштів.
4. Розрахувати реальний надлишок/дефіцит грошових коштів.
5. Якщо буде виявлений дефіцит, розрахувати суму необхідного короткострокового кредиту.

Вирішення

1. Власні оборотні кошти визначаються як різниця між постійними пасивами та постійними активами:

$$(2000 + 1000 + 2000) - 3500 = 1500 \text{ (тис. грн.)}. \quad (1)$$

2. Поточні фінансові потреби обчислюються як різниця між поточними активами (без грошових коштів) і поточними пасивами:

$$(400 + 200 + 600 + 1800) - 1200 = +1800 \text{ (тис. грн.)}. \quad (2)$$

3. Потенційний надлишок/дефіцит грошових коштів – це різниця між (1) та (2):

$$1500 - 1800 = -300 \text{ (тис. грн.)}. \quad (3)$$

Це, на жаль, не надлишок, а дефіцит, не зважаючи на те, що на розрахунковому рахунку є 200 тис. грн.

4. Реальний надлишок/дефіцит готівки розраховується на базі потенційного надлишку/дефіциту з урахуванням короткострокових вкладень (їх можна мобілізувати) й короткострокового кредиту, що вже є на сьогоднішній день:

$$(-300) + 1000 - 200 = 500 \text{ (тис. грн.)}.$$

5. Оскільки ТФП більше власних оборотних коштів, постійних пасивів не вистачає для забезпечення нормального функціонування підприємства. Таким чином, 300 тис. грн. – це і є потрібна сума короткострокового кредиту.

Задача 7

Визначення чистого оборотного капіталу підприємства

Фірма має наступний баланс (тис. грн.):

АКТИВ		ПАСИВ	
Грошові кошти	30,0	Кредиторська заборгованість	30,0
Дебіторська заборгованість	60,0	Заборгованість по зарплаті	20,0
Товарно-матеріальні запаси	100,0	Податки, що підлягають сплаті до бюджету	60,0
Позаобігові активи	810,0	Довгострокові кредити	260,0
		Статутний капітал	470,0
		Нерозподілений прибуток	160,0
БАЛАНС	1000,0	БАЛАНС	1000,0

Визначити чистий оборотний капітал компанії.

Вирішення

Поточні активи	тис. грн.
Грошові кошти	30,0
Дебіторська заборгованість	60,0
Товарно-матеріальні запаси	100,0
РАЗОМ поточні активи	190,0
Поточні пасиви	тис. грн.
Кредиторська заборгованість	30,0
Заборгованість по зарплаті	20,0
Податки, що підлягають сплаті до бюджету	60,0
РАЗОМ поточні пасиви	110,0
Чистий оборотний капітал	80,0

Задача 8

Визначення затримки в надходженні готівки на підприємство

Торгова фірма в середньому щодня одержує 100,0 тис. грн. Фінансовий директор визначив, що період між відправкою чека та його дійсним отриманням для використання складає 4 дні.

Визначити, яка сума заморожена через цю затримку.

Вирішення

$$100,0 \text{ тис. грн.} \times 4 \text{ дня} = 400,0 \text{ тис. грн.}$$

Задача 9

Визначення середнього касового залишку підприємства

Торгова фірма має наступні середні щотижневі касові залишки (тис. грн.):

Тиждень	Середній касовий залишок
1	20,0
2	15,0
3	12,0
4	15,0
Всього	62,0

1. Визначити середній щомісячний касовий залишок.
2. Припустивши, що щорічна ставка відсотка складає 15%, розрахувати прибуток, який буде одержаний щомісячно від середнього касового залишку.

Вирішення

1) $62 : 4 = 15,5$ (тис. грн.);

2) $15,5 \text{ тис. грн.} \times \frac{0,15}{12} = 0,194 \text{ тис. грн.}$

Задача 10

Визначення оптимальної суми грошових коштів підприємству

Потреба підприємства в готівці складає 1000 тис. грн. на місяць. Очікується, що готівка оплачуватиметься рівномірно. Річна ставка складає 20%. Вартість кожної операції позики або зняття грошей з рахунку дорівнює 100 грн.

1. Визначити оптимальну суму операції.
2. Розрахувати середню величину касового залишку.

Вирішення

1. Оптимальна сума операції визначається за формулою розрахунку оптимального (або максимального) залишку (модель Баумоля):

$$ДА_{\max} = \sqrt{\frac{2 \times P_K \times O_{ДА}}{СП_{\text{кфв}}}},$$

де $P_K = 100,0$ грн.;

$O_{ДА} = 1000,0$ тис. грн.;

$СП_{\text{кфв}} = 20\% / 12$.

$$ДА_{\max} = \sqrt{\frac{2 \times 100 \times 1000000}{0,2 : 12}} = 109,545 \text{ тис. грн.}$$

$$2. \text{ Середня величина касового залишку} = \frac{109,545 \text{ тис.грн.}}{2} = 54,772 \text{ тис. грн.}$$

Задача 11

Визначення дати отримання грошей

Умови операції: 5/20, net 40; датування – 1 червня.

Визначити останню дату оплати клієнтом для отримання знижки.

Вирішення

Розшифруємо умову: 5% знижки надається при платежі в 20-денний термін при максимальній тривалості відстрочення платежу в 40 днів. Отже останній день отримання знижки 20 червня.

Задача 12

Визначення обсягу інвестицій в дебіторську заборгованість

Фірма здійснює продажі на умовах net 90. Дебіторська заборгованість в середньому складає 20 днів зі строку платежу. Щорічні продажі становлять 1000 тис. грн.

Визначити середні вкладення цієї фірми в рахунки дебіторів.

Вирішення

$$\begin{aligned}\text{Середні вкладення в рахунки дебіторів} &= \frac{90 + 20}{360} \times 1000 \text{ тис. грн.} = \\ &= 305,555 \text{ тис. грн.}\end{aligned}$$

Задача 13

Визначення обсягу інвестицій в дебіторську заборгованість

Собівартість продукції складає 60% від її ціни реалізації. Рахунки оплачуються в середньому через 60 днів після продажу. Щомісячні продажі складають 150 тис. грн.

Визначити вкладення в рахунки дебіторів.

Вирішення

$$\text{Рахунки дебіторів} = 150 \text{ тис. грн.} \times 2 \text{ міс.} = 300 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Інвестиції в рахунки дебіторів} = 300 \text{ тис. грн.} \times 0,6 = 180 \text{ тис. грн.}$$

Задача 14

Визначення обсягу інвестицій в дебіторську заборгованість

Фірма має дебіторську заборгованість у розмірі 400 тис. грн. Собівартість складає в середньому 30% від ціни реалізації. Витрати на матеріально-товарні запаси – 5% від ціни реалізації. Комісійні при продажу складають 7% від реалізації.

Розрахувати середні вкладення в рахунки дебіторів.

Вирішення

$$\begin{aligned}\text{Середні вкладення в рахунки дебіторів} &= 400 \text{ тис. грн.} \times (0,3 + 0,05 + 0,07) = \\ &= 168 \text{ тис. грн.}\end{aligned}$$

Задача 15

Визначення обсягу інвестицій в дебіторську заборгованість

Продаж в кредит в компанії складає 500 тис. грн. Період надходження грошей – 90 днів. Собівартість складає 50% від ціни реалізації.

Визначити середні вкладення в дебіторську заборгованість.

Вирішення

Оборотність рахунків дебіторів $= 360 : 90 = 4$ дні.

Середній розмір рахунків дебіторів $= 500 \text{ тис. грн.} : 4 = 125 \text{ тис. грн.}$

Середні вкладення в рахунки дебіторів $= 125 \times 0,5 = 62,5 \text{ (тис. грн.)}$.

Задача 16

Ведення політики знижок на підприємстві

Фірма представила наступну інформацію:

Поточні щорічні продажі в кредит	5000 тис. грн.
Період погашення дебіторської заборгованості	3 міс.
Умови	net 3
Норма прибутку	20%

Компанія розглядає пропозиції по знижках 4/10 net 30. Очікується, що період погашення зменшиться до двох місяців.

Визначити, чи варто реалізовувати таку політику знижок.

Вирішення

Поточний середній залишок на рахунках дебіторів $= (5000 : 12) \times 3 = 1250 \text{ (тис. грн.)}$.

Те ж після зміни політики знижок:

$$(5000 : 12) \times 2 = 833 \text{ (тис. грн.)}$$

Зниження середньої суми на рахунках дебіторів 417 тис. грн.

Норма прибутку 20%.

Додатковий прибуток $= 417 \times 0,2 = 83,4 \text{ (тис. грн.)}$.

Вартість знижок = $(0,3 \times 5000 \times 0,04) = 60$ (тис. грн.).

Вигода від політики знижок = $83,4 - 60 = 23,4$ (тис. грн.).

Отже фірмі вигідно використовувати політику знижок.

Задача 17

Політика управління запасами на підприємстві

Магазин продає в середньому в місяць 150 одиниць товару. Кожне розміщене замовлення (замовлена одночасно кількість товару) складає 300 одиниць товару. Вартість кожної одиниці товару дорівнює 5 тис. грн., вартість одного замовлення – 10 тис. грн., вартість зберігання – 10% від капіталовкладень в запаси. Рівень відсоткової ставки складає 20%, податкових виплат – 40%.

Визначити:

- 1) капіталовкладення в запаси;
- 2) річну вартість замовлення;
- 3) річну вартість капіталовкладень в запаси;
- 4) альтернативну вартість капіталовкладень;
- 5) повну нетто-вартість запасів (за вирахуванням купувальної ціни).

Вирішення

- 1) $150 \text{ шт.} \times 5 \text{ тис. грн.} = 750 \text{ тис. грн.};$
- 2) $\frac{150 \text{ шт.} \times 12}{300 \text{ шт.}} \times 10 \text{ тис. грн.} = 60 \text{ тис. грн.};$
- 3) $750 \text{ тис. грн.} \times 0,1 = 75 \text{ тис. грн.};$
- 4) $750 \text{ тис. грн.} \times 0,2 = 150 \text{ тис. грн.};$
- 5) $\frac{100\% - 40\%}{100\%} \times (60 \text{ тис. грн.} + 75 \text{ тис. грн.}) + 150 \text{ тис. грн.} = 231 \text{ тис. грн.}$

Задача 18

Короткостроковий кредит

Компанія позичила 70 тис. грн. під 25% річних. Необхідно розплатитися протягом 1 року.

Розрахувати:

1. Який прибуток одержить компанія від позики?
2. Чому дорівнює ефективна відсоткова ставка?

Вирішення

$$1. \text{Відсотки} = 70 \text{ тис. грн.} \times 0,25 = 19,6 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Дохід} = \text{Основний капітал} - \text{Відсотки} = 70 \text{ тис. грн.} - 19,6 \text{ тис. грн.} = 51,4 \text{ тис. грн.}$$

$$2. \text{Ефективна відсоткова ставка} = \frac{\text{Відсотки}}{\text{Доходи}} = \frac{19,6 \text{ тис. грн.}}{51,4 \text{ тис. грн.}} \times 100 = 38,1\%.$$

Задача 19

Політика короткострокового фінансування на підприємстві

Компанія має кредитну лінію в 180 тис. грн. Компенсаційний залишок потрібен на наступному рівні: на непогашені позики – 15%, на невикористаний граничний розмір кредиту – 10%. Компанія позичила 150 тис. грн. під 20%.

Визначить:

- 1) необхідний компенсаційний залишок;
- 2) ефективну відсоткову ставку.

Вирішення

1. Необхідний компенсаційний залишок, тис. грн.:

Позика (0,15 ' 150 тис. грн.)	22,5
+ Невикористаний кредит (0,1 ' 180 тис. грн.)	3
= Компенсаційний залишок	25,5

2. Ефективна процентна ставка = Відсотки/Доходи =

$$= \frac{150 \text{ тис. грн.} \times 2}{150 \text{ тис. грн.} - 25,5 \text{ тис. грн.}} \times 100 = 24,1\%.$$

Задача 20

Використання факторингу на підприємстві

Виробнича фірма вирішує використовувати факторинг в наступній ситуації. Продаж у кредит складає 600 тис. грн. за рік, оборотність дебіторської заборгованості – 2 рази. Умови факторингової компанії:

- 20%-вий резерв дебіторської заборгованості;
- комісійні – 2,5% на середню дебіторську заборгованість, що підлягає сплаті за умови придбання дебіторської заборгованості;
- 10% від дебіторської заборгованості після обчислення комісійних і резерву.

Відсотки, що належать сплаті, зменшують кредит.

Визначить:

- 1) середню дебіторську заборгованість;
- 2) скільки одержить фірма при використанні факторингу;
- 3) ефективну річну вартість факторингу.

Вирішення

1) Середня дебіторська заборгованість = 300 тис. грн.

2)

Доходи від факторингу	тис. грн.
Середня дебіторська заборгованість	300
– Резерв (300 тис. грн. \times 0,2)	60
– Комісійні (300 тис. грн. \times 0,025)	7,5
= До виплати відсотків	232,5
– Відсотки [232,5 тис. грн. \times (0,1 : 2)]	11,625
= Одержані доходи	220,875

Вартість факторингу	тис. грн.
Комісійні (300 тис. грн. \times 0,025)	7,5
+ Відсотки [232,5 тис. грн. \times (0,1 : 2)]	11,625
= Вартість кожні 180 днів (360 / 2)	19,125
Оборот	2
Повна вартість (19,125 тис. грн. \times 2)	38,25

3) Ефективна річна вартість факторингу =

$$= \frac{\text{Річна вартість}}{\text{Середня сума, що була отримана}} = \frac{38,25 \text{ тис. грн.}}{220,875 \text{ тис. грн.}} \times 100 = 17,3\%.$$

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна:

1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. – К.: Ника-Центр, 2002.
2. Герчикова И. Н. Финансовый менеджмент. – М.: АО «Консалтбанкир», 1996.
3. Грачев А. В. Анализ и управление финансовой устойчивостью предприятия. – М.: «Финпресс», 2002.
4. Каратуев А. Г. Финансовый менеджмент. – М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2001.
5. Ковалев В. В. Введение в финансовый менеджмент. – М.: «Финансы и статистика», 1999.
6. Ковалева А. М., Лапуста М. Г., Скамай Л. Г. Финансы фирмы. – М.: ИНФРА-М, 2000.
7. Котляров С. А. Управление затратами. – СПб.: Питер, 2001.
8. Мазур И. И., Шапиро В. Д. Реструктуризация предприятий и компаний. – М.: Экономика, 2001.
9. Москвин В. А. Кредитование инвестиционных проектов. – М.: Финансы и статистика, 2001.
10. Савчук В. П., Прилипко С. И., Величко Е. Г. Анализ и разработка инвестиционных проектов. – К.: Абсолют-В, Эльга, 1999.
11. Савчук В. П. Финансовый менеджмент предприятий. – К.: Максимум, 2001.
12. Стоянова Е. С. Финансовый менеджмент: теория и практика. – М.: Перспектива, 2001.
13. Финансовый менеджмент: Учебник для вузов / Под ред. проф. Н. Ф. Самсонова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004.
14. Финансовий менеджмент: Навч.-метод. посібник / А. М. Поддєрьогін, Л. Д. Буряк, Н. Ю. Калач та ін. – К.: КНЕУ, 2001.
15. Фінанси підприємств: Підручник / За ред. проф. А. М. Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 2000.

Додаткова:

16. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет / Пер. с англ. – М.: Аудит, 1994. – 442 с.
17. Ендовицкий Д. А. Инвестиционный анализ в реальном секторе экономики: Учеб. пособие / Под ред. Л. Т. Гиляровской. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 352 с.
18. Ендовицкий Д. А., Подоприхин Н. М. Введение в стратегический анализ инвестиционной деятельности: проблемы теории и практики. – Воронеж: Изд. Воронежского гос. ун., 2001. – 216 с.
19. Ендовицкий Д. А., Коменденко С. Н. Организация анализа и контроля инновационной деятельности хозяйствующего субъекта / Под ред. Л. Т. Гиляровской. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 272 с.
20. Ендовицкий Д. А., Коробейникова Л. С. Экономический анализ задолженности по векселям: Уч. пособие / Под ред. Л. Т. Гиляровской. – М.: Финансы и статистика, 2005.
21. Булгакова С. В., Сапожникова Н. Г. Теория бухгалтерского учета: Уч. пособие. – Воронеж: Изд. Воронежского гос. ун., 2002. – 288 с.

ДОДАТКИ

ПІДГОТОВКА ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ: «ОЦІНКА БІЗНЕСУ»

Оцінка – систематичний збір і аналіз даних, необхідних для визначення вартості різних видів майна (бізнесу) та їх оцінки на основі діючого законодавства та стандартів.

Об’єкт оцінки – рухоме і нерухоме майно, нематеріальні активи і фінансові активи підприємства або бізнес в цілому.

Оцінка бізнесу – акт або процес оформлення висновку або розрахунку вартості бізнесу або підприємства (частки в них).

Кожний керівник підприємства рано чи пізно стикається з проблемою оцінки свого бізнесу. Причин для цього багато, головна – не знаючи вартості, майже неможливо ухвалювати зважені вирішення щодо реалізації прав власника, оскільки саме вартість компанії якнайповніше відображає результати її діяльності.

Знання вартості бізнесу допоможе у вирішенні наступних питань:

- підвищення ефективності управління підприємством;
- обґрунтування інвестиційного вирішення;
- розробка плану розвитку (бізнес-план);
- реструктуризація підприємства (ліквідація, злиття, поглинання, виділення і т.д.);
- визначення поточної ринкової вартості підприємства у разі його часткової або повної покупки або продажу, при виході одного або декількох учасників із товариств і т.д.;
- визначення вартості цінних паперів підприємства, паїв, часток в його капіталі у випадках проведення різного роду операцій з ними;
- визначення кредитоспроможності підприємства й величини вартості застави при кредитуванні;

- виявлення реальної ринкової вартості майна при проведенні страхових операцій;
- оподаткування підприємства (при визначенні податку оподаткованої бази необхідно провести об'єктивну оцінку підприємства);
- переоцінка активів підприємства для цілей бухгалтерського обліку;
- внесення у статутній капітал внесків засновників;
- викуп акцій у акціонерів;
- оскарження присудження про вилучення власності, коли відшкодування від вилучення бізнесу необґрунтовано занижено;
- визначення величини орендної плати при здачі бізнесу в оренду;
- емісія акцій товариством.

Основними чинниками, що визначають ринкову вартість підприємства, є: справжній і майбутній прибуток, час отримання доходів, витрати на створення подібного підприємства, співвідношення попиту і пропозиції на аналогічні об'єкти, ризик отримання доходів, ступінь контролю над бізнесом та ліквідність активів. Велике значення при оцінці мають нематеріальні активи підприємства (фірмове ім'я, знаки, патенти, технології, маркетингова система та ін.).

Таким чином, відома формула $A = P + BK$, де A – активи, P – пасиви, BK – власний капітал, при ринковій оцінці придбає вигляд: $A + HA = P + BK$, де HA – нематеріальні активи.

У випадку, якщо балансова оцінка власного капіталу не співпадає з його реальною (ринковою) вартістю, то прихований капітал може бути визначений з різниці між ринковою і балансовою оцінками активів, а також при обліку позабалансових позицій активів, які відповідно до загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку не підлягають внесенню в баланс.

У міжнародній професійній практиці, яку використовують і вітчизняні оцінювачі, виділяють три основні підходи для оцінки вартості підприємства.

Прибутковий підхід

Прибутковий підхід передбачає встановлення вартості бізнесу (частки у власності на бізнес) шляхом розрахунку приведеної до теперішнього моменту вартості очікуваних вигод. Тобто дохід розглядається як основний чинник, що визначає величину вартості. Чим він більше, тим більше вартість, при цьому очікуваний дохід розраховуватися з урахуванням структури капіталу, минулих результатів бізнесу, перспектив розвитку компанії, галузевих та загальноекономічних чинників, часу отримання вигод, ризиків, пов'язаних з їх отриманням, вартості грошей залежно від часу. Прибутковий підхід доцільно використовувати, коли поточні й майбутні доходи підприємства можуть бути визначені.

Двома найпоширенішими методами в рамках прибуткового підходу є: капіталізація доходу і дисконтування грошових потоків (ДГП).

У методі капіталізації для конвертації доходу у вартість величина доходу ділиться на ставку капіталізації:

$$V = D/R,$$

де V – вартість бізнесу;

D – чистий дохід компанії за рік;

R – ставка капіталізації.

Метод капіталізації чистого доходу не враховує вартість матеріальних і нематеріальних активів. Він вимірює ефективність використання всіх активів з погляду їх здатності приносити дохід. Чим більш обґрунтовані значення для грошового потоку і ставка капіталізації, тим більшу вагу матиме для потенційного покупця оцінка, що була одержана за даним методом.

Метод капіталізації доходів використовується, якщо:

- доходи, що прогнозуються, стабільні в часі й позитивні;
- темпи зростання доходів є передбаченими.

Метод дисконтованих грошових потоків є достатньо універсальним методом розрахунку вартості підприємства. Його суть полягає у визначенні прогнозних грошових потоків конкретного бізнесу, які потім дисконтуються за ставкою дисконту, для визначення поточної вартості майбутніх доходів.

У загальному вигляді грошовий потік дорівнює сумі чистого прибутку та амортизації за вирахуванням приросту чистого оборотного капіталу і капітальних вкладень.

Метод дисконтованих грошових потоків доцільно використовувати, якщо:

- майбутні грошові потоки істотно відрізнятимуться від поточних;
- прогнозовані грошові потоки підприємства є позитивними величинами.

Переваги методу:

- оцінка вартості підприємства заснована на очікуваних майбутніх доходах;
- враховує ситуацію на ринку через ставку дисконту;
- дозволяє врахувати ризик інвестицій.

У світовій практиці цей метод використовується частіше за інших, він точніше визначає ринкову ціну підприємства, найбільшою мірою цікавить інвестора, оскільки за допомогою цього методу оцінювач виходить на ту суму, яку інвестор буде готовий заплатити, з урахуванням майбутніх очікувань від бізнесу, а також з урахуванням ставки доходу, що вимагається інвестором, на інвестиції в цей бізнес.

Ставки капіталізації та дисконтні ставки визначаються за даними ринку і повинні враховувати такі чинники, як рівень відсоткових ставок, ставок віддачі (прибутковості), що очікуються інвесторами від аналогічних інвестицій, а також ризик, який властивий очікуваному потоку вигод.

Порівняльний підхід

Порівняльний підхід передбачає порівняння даного бізнесу з аналогічними, що були продані на відкритому ринку. Джерелами даних для вживання цього

підходу є відкриті фондові ринки, ринок поглинань, а також попередні операції з власністю даного бізнесу.

Переваги підходу:

- вартість відображає досягнуті результати діяльності підприємства;
- ціна операції безпосередньо відображає ситуацію на ринку.

Недоліки:

- не враховує майбутню вартість підприємства;
- у зв'язку із слабким розвитком фондового ринку існує складність в знаходженні підприємства-аналога.

У рамках порівняльного підходу виділяють три основні методи: метод ринку капіталу (компанії аналога), метод операцій (продажів), метод галузевих коефіцієнтів.

У методі ринку капіталу за основу беруть вартість підприємств-аналогів, акції яких відкрито продаються на ринку. Його використання гарантує високу швидкість і достовірність, але тільки за умови достовірності аналогів. Підприємства, які порівнюються, повинні мати приблизно однаковий дохід, чисельність працюючих, оборот та інші важливі при порівнянні показники. Інакше необхідно використовувати спеціальні оцінні мультиплікатори, що показують співвідношення між ринковою ціною підприємства або акції та фінансовою базою (ціна/прибуток, ціна/грошовий потік та ін.).

Ціна однієї акції міняється залежно від величини пакету, що придбається, це також необхідно враховувати при виборі об'єкта порівняння.

Метод операцій заснований на аналізі цін придбання контрольних пакетів акцій схожих компаній.

Метод ринку капіталу і метод операцій доцільно використовувати, якщо:

- є достатня кількість аналогів;
- у мультиплікаторах знаменник позитивний.

Метод галузових коефіцієнтів заснований на використанні, наперед розрахованих в ході тривалих наглядів, співвідношень між ціною продажу підприємства та його виробничо-фінансовими характеристиками. Наприклад, було визначено, що ціна рекламного агентства складає 0,7 від річної виручки. В даний час цей метод важко застосувати у зв'язку з відсутністю необхідної інформації.

Витратний підхід

Витратний підхід розглядає вартість підприємства з погляду понесених витрат. Звичайно балансова вартість активів підприємства не відповідає ринковій вартості. Тому завдання полягає в їх переоцінці. Після визначення реальної (ринкової) вартості всіх активів з неї віднімається поточна вартість всіх його зобов'язань, тим самим розраховується оцінна вартість власного капіталу:

$$\text{Власний капітал} = \text{Активи} - \text{Зобов'язання}.$$

Переваги підходу:

- заснований на існуючих активах, що усуває значну частину абстрактності, яка властива іншим методам;
- придатний для оцінки знов виниклих підприємств, холдингових та інвестиційних компаній.

Недоліки:

- не враховує майбутній прибуток, тобто перспектив бізнесу.

Основні методи, що виділяються в цьому підході: метод чистих активів і метод ліквідаційної вартості.

При використанні методу чистих активів, вартість бізнесу визначається як різниця між ринковою вартістю всіх активів і всіх зобов'язань.

Метод вартості чистих активів дає кращі результати при оцінці підприємства:

- доходи не піддаються точному прогнозу;
- підприємство володіє значними матеріальними і фінансовими активами (ліквідними цінними паперами, інвестиціями в нерухомість і т.д.);

- вимагається оцінити нове підприємство, що не має ретроспективних даних про прибутки, або холдингову компанію.

Метод ліквідаційної вартості слід використовувати, коли підприємству загрожує банкрутство, тобто коли підприємство припиняє свої операції, розпродас матеріальні, а якщо є і нематеріальні активи, то погашає всі свої зобов'язання. Ліквідаційна вартість – це різниця між вартістю всіх активів і витрат на його ліквідацію. Звичайно цей метод дає нижній рівень вартості бізнесу, який оцінюється, оскільки, як правило, існують обмеження за часом на продаж активів, окрім цього зменшення вартості відбувається за рахунок ліквідаційних витрат.

Різні підходи до вартості не виключають один одного, а є такими, що взаємодоповнюються. Звичайно, при оцінці бізнесу залежно від цілей оцінки, поставлених умов, стану об'єкта та стану економічного середовища використовують поєднання двох-трьох методів, що є найбільш відповідними в даній ситуації.

Навчальне видання

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: методичні вказівки до організації самостійної роботи студентів заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст, за спеціальністю 7.050107 (7.03050401) «Економіка підприємства».

Укладач: Базецька Ганна Ігорівна

Відповідальний за випуск *О. В. Жемеренко*

Редактор *М. З. Аляб'єв*

План 2009, поз. 634 М

Підп. до друку 16.11.2009 р.	Формат 60×84/16
Друк на ризографі.	Ум. друк. арк. 2,2
Тираж 50 прим.	Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 731 від 19.12.2001